

in het ontstaan
het dipleurische

emde theologen;
zij behooren tot
is onzeker, en
af stond vast,
zijdig was; aan
zijn.

e lijn, maar een
dit punt blijven
ig af voor allen

week geciteerd,
het verbond

uitgangspunt ge-
verstand, en een

rd „mutuus“
ij sommigen voe-

zou geweest zijn
bloetijd“ en de

een contract het
t treft ieder, die

loet als vertaling
theologische stel-

den tijd, waarin
woord bedient,

egrip „mutuum“
nader uitwerkt,

ak der Leidsche
van Regius ont-

eits-stuk aantref-
Het eene staat

ologische termen
in het juridisch

ergelijking willen
ende begrip van

verstaan wordt
anvullende borg-

n schuldig is, en
tussio, dan moet

t aanspreken, en
wat er dan nog

Klaas te worden
tius en Coccejus

gezezen was, hoe
ristus borg voor

van de Leidsche
stellingen nagaat,

ontleenden, treft
andige stellingen

anders staat het
bij de vraag ge-

geweest is, en
Ook dat theolo-

erking, kan men
van de vertoogen

mag daarover
anheim deed¹⁰⁾,

elnu, niet anders
che leer, dat het

u, dipleurisch
treedt reeds aan

den bloetijd, en
gekomen is, ver-

st, om thans te
lie over het ver-

zoowel voor het
ter van het ver-

g der vraag, hoe
grootte betekenis

het verbond di-
gen standpunt in.

io Dei & hominum
ad gloriam divini

ipulatio, qua Deus
a virum facultate

benedictiones omnes
el in minimo trans-

tum aeternam
Deus...

e, de foederibus &
Aug. 1602, Lugd.

opria illa significa-
partium dispositio

personarum & iuris
inter Deum &

nau usurpamus, qui
ut, cum bello victis

sanctissimo, non vi-
venit, quod ut vic-

es.

a solum, qui, meva
had cum hominibus

ligatio mutua, cujus
a observatio, utpot

conditionibus initum
der Leidsche uni-

tatio de fideiussori-
in arch. nr. 34

dat hij het verbond niet twee deelen (zoals verreweg de meesten, zie vorig artikel), maar drie deelen laat bevatten; het derde is dan de „sanctie“ (het woord, dat Prof. Hepp aan het... volkenbondspact herinnerde, in plaats van aan de gereformeerde dogmatiek, zie mijn eerste artikel¹⁰⁾). Dit zij daargelaten. Ook hij kent weer het verbond als monopleurisch, of eenzijdig (unius lateris) in zijn afhangen van Gods beschikking, maar als dipleurisch, als de mensch van zijn kant het „adstipuleert“¹¹⁾. Dit inzake het verbond in het algemeen.

En nu het genadeverbond?

Men zou een oogenblik denken, dat Witsius aan Prof. Hepp tegemoet komt; immers, hij betoogt:

„dat de dispositie van het Nieuwe Verbondt welke aan den Hoge gedaen is, de eygene (! propria) gestalte van een Verbondt heeft, beteekenende een dubbelsydich verdrag van onderlinge trouwe (mutuae fidei dipleuron); doch dat de andere dispositie, die AEN ONS geschiedt is, meer het fatsoen (ratio) heeft van een Testament, ende meer (! magis, het is dus niet „exclusief“, om met Prof. Hepp in zijn lezing van de Westminster confessie te spreken) alleensydigh (monopleuron) is“¹²⁾.

Hier maakt dus Witsius verschil — terecht — tusschen de verhouding, die God tot den Middelaar heeft, en die welke hij tot de geloovigen onderhoudt. Maar zóó bang is hij voor het woord „eenzijdig“, dat hij het al aanstands (zie boven) weigert als in exclusieven zin bedoeld op te vatten. En als hij dan zich verder uitlaat over het genadeverbond, zoover het de geloovigen aangaat, en door hen aanvaard wordt, dan komt hij weer aanstands het karakter van een dipleurisch verbond er voor opschrijven; men leze:

De mensche nu de beloften des Verbonds op die orde op welke sy voorgesteld worden aennemende, verbindt sich selven door die aenneminge om de pligten, die in de vorige beloften begrepen worden te betragten, voor ende al eer hy sich van de uitvoeringe der verdere belofte kan verseecken. Ende op dese wijze wordt het Verbondt onderling ende wederzijdsch (mutuum), Godt stelt in den Euangelio sijne beloften op een seekere orde voor. De mensch wordt uyt kracht van de Wet, voor soo veel die het Genadeverbondt bedient, verbonden om die beloften op de selve orde te omhelsen. Terwijl het gelove dit doet, verbindt sich de gelovige tegelijk, tot de betragtinge van een nieuw leven, voor en al eer hy sich het Geluksalige leven helove. Ende in deser voege is het een dubbelsydich verdrag (et hoc modo est dipleuron conventio)¹³⁾.

Men ziet het: Witsius haalt de kwestie van het zelf-onderzoek erbij; volkomen terecht. Hij brengt ze in verband met het dipleurische verbond. Wonderlijk toch, dat Prof. Hepp, die over het zelfonderzoek nog al kras zich uitliet, alsmede Prof. Kuiper, die het niet minder nadrukkelijk deed, zoo gemakkelijk over deze gereformeerde oergedachten heenloopen — Prof. Hepp, door zulk een verkeerd aanpak van de tusschen hem en mij in geding zijnde kwestie, en Prof. Kuiper, door, nadat hij zulke beschouwingen van zijn collega gelezen heeft, dan maar dadelijk het woord „dwalende broeders“ te durven schrijven, maar dan naar anderen wijzende.

Wat tenslotte Cloppenburg betreft, ook hij begint zijn uiteenzetting weer met de opmerking, dat een monopleurisch „verbond“ slechts kan worden „aangegaan“ (maar dan moet men de aanhalingsteekens niet vergeten) met „stukken en blokken“ (onredelijke schepselen, Hos. II: 18). Anderzijds mag men de partijen niet als gelijken voorstellen: het niet-monopleurisch-zijn van den tekst wordt in het register kortweg als een dipleurisch-zijn geïnterpreteerd¹⁴⁾.

✱

We zullen ditmaal hier moeten afbreken. Het gezegde was een aanvulling van het verleden week gezegde, en wil den overgang vormen tot wat volgende week aan de orde komt: de vraag n.l. of Prof. Hepp in het spoor der gereformeerde dogmatiek loopt, als hij de verhouding van werk- en genadeverbond teekent. Wederom zal ik ontkennend moeten antwoorden.

Het spijt me werkelijk, dat ik dit alles zeggen moet. Maar als twee professoren een aanval openen van zóó groote importantie, en een enkele broeder, al voordat hij heeft nagedacht, al met applaus komt, óók waar van Kuipers lijn heel ver afgebogen wordt, dan is het onvermijdelijk, het kind bij den naam te noemen. Men zou beter gedaan hebben, wat voorzichtiger om te gaan met de goederen der gereformeerde dogmatiek. Rumor in casa is gauw genoeg gemaakt, maar men moet dan ook welbeslagen ten ijs komen.

En waar alles wat ik schreef over het medewerkschap van den mensch bij God, en over de samenhangende kwesties (ook naar Prof. Hepps eigen woord) in de verbondsbeschouwing wortelt, daar is het geen vliegenvangerij, maar pure zakelijkheid, als ik op dit punt Prof. Hepp dan ook stevig aan zijn jas trek. Het gereformeerde volk moet weten, hoe ver de kanonnen dragen, die in Amsterdam '36 opgesteld zijn.

K. S.

10) Hermann Witsius, de Oeconomia Foederum Dei cum hominibus, libri IV, Leovardiae, 1677, p. 4. Vgl. de Nederlandse vertaling (Vier Boeken v. d. Verscheyden Bedeeling der Verbonden Gods m. d. menschen door H. Wits, overgeset door Martinus van Harlingen, Utrecht, 1686, p. 6; het woord „sanctie“ is hier (anders dan bij Geesink) vertaald door „aenklunging“ van straffe).

11) Witsius, Lat. ed., blz. 5, Nederl. ed., 7.

12) Witsius, Ned. vertaling, 253, Latijnsche editie, 196.

13) Witsius, Ned. vertaling, 255, Latijnsche editie, 196, 197.

14) Johannis Cloppenburgii, Theologica Opera Omnia, Tom. I, Franeker, 1684, 489, vgl. register op foedus.

Gewroken spot.

In 1887 werd ik gymnasiast. Het jaar na de doleantie. Ook op het gymnasium werd wel eens met den kerke-lijken strijd den spot gedreven.

Op een dag vond ik op mijn lessenaar een papertje, waarop deze woorden stonden: door onkunde loopen ezels en raddraaiers elkander na.

Ik zie nog het grinnkend genoegen, waarmee mijn mede-scholler mij gadesloeg, terwijl ik het papertje las, waarop deze fijne geestigheid stond geschreven.

Aan die episode uit mijn jonge jaren dacht ik terug bij de Kuiper-herdenking.

Wat hebben toen die ezels en raddraaiers zich in hun nakomelingen op een waarlijk voornamelijk wijze gewroken op den verwaten spot, die hun voorheen te beurt viel.

A. J. L. VAN BEECK-KALKOEN.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

De aanval op de Kerk in Duitschland.

Zes en negentig vooraanstaande Deutsche predikanten, behorende tot alle richtingen in de „Evangelische Kerk“, uitgezonderd die der Duitse Christenen¹⁾, hebben dezer dagen een manifest tot de Overheid gericht, waarin zij o.m. verscheidene vragen met betrekking tot Rosenbergs jongste publicaties stellen.

Mogen, zoo luidt het, Evangelische predikanten nog in het openbaar het Christelijk geloof als een „Goddelijke macht“ erkennen, zonder dat zij en hun gehoor als verraders en staatsvijanden gebrandmerkt worden? Beschouw de leiding der nationaal-socialistische beweging de Christelijke kerken slechts als monumenten van schoone kunsten, of blijven zij ook naar hun meening Gods-huizen, waarin de gemeente samenkomt om het Evangelie van Christus te ontvangen?

De last van deze vragen is, gaan de adressanten voort, nog verzwaaard door het feit, dat er vrijheid bestaat om het woord te voeren tegen de Christelijke Kerk, terwijl de openbare verdediging van de Christelijke waarheid en de eer der geestelijkheid, belemmerd en verboden wordt. Indien de Overheid aan deze activiteit niet onomwonden paal en perk stelt, besluit het manifest, moet zij wel een einde maken aan het geloof van het volk in de beloften, die de vrijheid der Christelijke religie en de rechten der Christelijke Kerk garandeeren.

Deze klachten teekenen den tegenwoordigen toestand. De harde maatregelen tegen talrijke predikanten vervullen de Kerk met groote zorg. De inhoud van Rosenbergs nieuwste geschrift „Protestantische Rompilger“, versterkt haar in de meening, dat de aangevangen bestrijding met kracht voortgezet zal worden. Want deze brochure bevat een zeer fellen aanval op haar belijdenis en karakter, en beschuldigt de dienaren des Woords van trouweloosheid.

Aan de Kerk wordt verweten, dat zij voortgaat met de „allesondermijnende“ prediking van zonde en genade, dat zij ook het Oude Testament handhaaft en dat zij het waagt de gedachten van talrijke groote Deutsche mannen te veroordeelen. Dit alles bewijst, volgens Rosenberg, haar „staatsgevaarlijk optreden“.

Pfarrer Homann formuleert in zijn reeds meermalen genoemde boek „Der Mythos und das Evangelium“ de stelling, dat de „Mythe der twintigste eeuw“ als „de profetie eener religie, welke uit het ras voortkomt en daaraan gebonden is, met Eckehart en Goethe, Kant en Schopenhauer, Lagarde en Nietzsche als profeten, de permanente zonde van den Deutschen mensch voorstelt, die in het „geschapen licht“ de „bron van het leven“ zoekt, en in de soevereine ziel het „een-zijn“ met God en het „gelijk-zijn“ aan den Schepper vindt“.

Deze uitdrukkingen brengen Rosenberg buiten zichzelf van toorn²⁾. Die toorn is de natuurlijke reactie van den natuurlijke mensch, die zich in zijn eer aangetast voelt, die moet aanhooren, dat de grooten uit het rijk van den geest, die hij diep vereert, schuldig staan tegenover God, omdat zij het Woord verwierpen en het menschedom van den weg tot het heil trachten af te voeren, en dus

1) Rosenberg citeert niet de hier genoemde stelling, maar enkele regels van pag. 183 van het boek van Homann, waar hetzelfde staat. De geheele text, welke Rosenberg niet weergeeft, luidt:

„De leer van het heil, dat alleen in Christus te vinden is, heft dus de Reformatie boven haar gansche omgeving. Met die leer vormt zij de wegscheiding tusschen idealisme en Christendom, en daarmee ook tusschen de mythe en het Evangelie. In dezen zin is het verwijt van Rosenberg, dat de vereering van Paulus een erizonde van het Protestantisme is, zeker begrijpelijk, een verwijt, dat echter door het Evangelie met den aanval teruggewezen moet worden, dat de „Mythe“ als de profetie... (volgt: text artikel)... de permanente zonde van den Deutschen mensch voorstelt, die de verlossing van Jezus Christus verwierpt, omdat zijn verlangen alleen uitgaat naar de zelfverlossing zijner soevereine ziel.“ Niet het wereld-denken, vervolgt Homann, maar alleen God's Woord herstelt het juiste evenwicht tusschen de drie groote categorieën van het geloof: God, mensch en wereld (Rosenberg citeert alleen de gecursiveerde woorden).

(Zie vervolg op blz. 100.)

Het Journalisme.

Jaren zijn voorbijgegaan sinds de goedaardige Jonathan zijn stukken schreef over D'Oprechte Haarlemmer Kourant. Toen kwam het dagblad bijna uitsluitend in de koperen bussen van de deftige Patriciërswoningen. Menig gezeten burgerman met een spaarduitje waarin veler huidige banksaldo zich driemaal om kan draaien, sloot zijn oogen zonder dat ze ooit de bladen van een courant bestaard hadden. De dominee en de notaris brachten hem van tijd tot tijd wel op de hoogte van wat er in de wereld omging. Kuiper kwam en maakte zijn kleine luyden bewust. Zij lazen hun Standaard met z'n drieën en hun Heraut circuleerde in een grooten kring, maar zij spelden hem van a tot z. Zij aten de letters, zij herkauwden den inhoud in hun gesprekken, de krant was hun de sleutel op de poort van een andere wereld. Molenaars stapten van hun omgang de gemeenteraadszaal binnen en zoo'n vermaledijde burgerman praatte de regenten van hun stoel. Papier-scheppers en schultenvoerders redeneerden den modernen predikant van den kansel en zetten den geest in hun woonplaats om. Zij zaten niet in een crapaud bij den haard noch ritselden met een verveeld gebaar met een groot pak bladen met en zonder plaatjes. Neen, op een stoeltje met harden rug en rieten mat zaten zij na een langen werkdag, rimpels in het voorhoofd van inspanning en zij lazen driestarren, leaders, kameroverzichten, de fijne brieven van De Wilde, de zware artikelen van De Heraut. Zij beten in dezen kost zooals zij de tanden zetten in den hartigen pot van den man uit het volk en zij verteerden het voedsel bedaard en zorgvuldig. Dan kon het gebeuren, dat er een vergadering was in hun plaats, waarvan de notaris voorzitter was en de dokter secretaris en waar een academisch gevormd spreker een schoone rede hield. En zie, dan stond er een man op met een zwart zijden pet en een zwart strikje op zijn boezeroen en zoo'n mammetje, zoo'n kerel, nam den geleerden spreker tusschen zijn vereelde en gebruinde werkhanden en hij wreef dien zeergeleerden heer daartusschen tot pap! Dagelijks zat de groote professor der kleine luyden op zijn journalistieken kathedra en nooit of te nimmer heeft hij beter en meer toegewijde studenten gehad dan die boeren met de stallucht in hun buizen, dan die scheepmakers met de teer aan hun handen, dan die houtzagers met het zaagsel nog in hun baard.

Maar de tijden zijn veranderd. De dagen van het weekblaadje, van de krant-met-z'n-drieën, behooren tot het verleden. Wij leven in dagen, waarin veler meeningen verdrukt worden op vele rollen papier. De ganzenveer is verdronken door de stalen pen, de stalen pen door de Waterman, de Waterman door de schrijfpiano. De bladeren vallen van de rijkbeladen boomen. De volksmond heeft het oude spreekwoord herdoopt in: Spreken is zilver, maar schrijven is goud! Dat dit laatste waar is, heb ik niet bij ervaring. Wij hebben thans vele week- en dagbladen en vele illustraties en menige periodiek. Blijkbaar hebben wij gansch zeer meerdere en betere schrijvers dan vroeger, getuige het zegevierend journalisme van onze dagen! Hierover durf ik mij echter niet uit te spreken, aangezien goedwillige menschen ook de voortbrengselen van mijn schrijfsel in hun bladen willen opnemen. Daarvoor ben ik hun dankbaar, want schrijven is een voorrecht of althans gelezen te worden is een voorrecht. Want schrijven en gelezen worden dat is gemeenschap oefenen met een grooter of kleiner kring van menschen, vaak elkander van aangezicht onbekend. En zie, daar vliegt een woord langs een schrijfflint en dat woord vliegt zoo wonderlijk in het hart van een mensch, ik weet niet waar en het kan een band leggen tusschen harten. Zie, daarom vind ik, dat een schrijver en ook een schrijverken God veel moet danken voor zijn voorrechten en God vurig moet bidden dat Hij hem een helpend woordje doe schrijven, een straaltje licht, een weinig honig voor die menschen die daar naar verlangen, zooals zijn hart naar die dingen verlangt.

Maar het schrijf-isme moge toegenomen zijn, het lees-isme is zonder twijfel afgenomen. De menschen, die hun krant spelden, zijn niet zoo talrijk meer als vroeger. De lezer is ook lang zoo vriendelijk niet meer en de abonné niet zoo trouw als voorheen. Wij moeten God vurig bidden om het charisma van de pen. Om het woord dat ook onze middenstof pakt, ja dat tot onze zelfkant doordringt. Wij bidden des Zondags voor allen nood der christenheid. Het is mij opgevallen, dat ik nooit heb hooren bidden voor onze journalisten. Toch is er voor die bede alle recht van bestaan. God zegene onze christelijke pers en heilige die tot haar taak in het koninkrijk van den Menschen-zoon!

N. B.

„in hun edelste scheppingsdaden de grootste zondaars waren". Het is, voor een mensch, die in zichzelf geloof, inderdaad om razend te worden bij zulk een scherpe veroordeeling.

Daar treedt iemand het Pantheon der Duitsche menscheit binnen, en in plaats van vol eerbied te knielen voor de machtige denkers, welke daar verzameld zijn, gaat hij hen beschuldigen van groote zonden... De beschermers der gewijde, nationale plaatsen duldten zulk een „gruweldaad" niet; dat spreekt vanzelf; zij sleuren den vermetele, die „heiligschennis" bedreef, weg en stooten hem met verachting uit.

Rosenberg weet niet wat hem overkomt... Eckehart en Goethe, de „profeten der Duitsche religie", zouden „permanente symbolen zijn van de zonden van het nationale bestaan", en Abraham, die „koppelaar", Jozef, de „eerste graanwoekeraar op groote schaal in de geschiedenis", en David, die „valschaard", en andere Joden „heerlijke gedenkteekenen der barmhartigheid en gerechtigheid Gods"...²⁾ Dat gaat hem veel te ver, hier houdt alles op. „Met het uitspreken van een dergelijk oordeel is een beslissend woord gevallen... nu kan men pas goed vaststellen, welk een bederf het z.g. Oude Testament over het Duitsche volk gebracht heeft!" Op tot den heiligen strijd tegen zulk een besmetting!

Terecht heeft Homann op het kwaad der „idealistische wijsbegeerte", welke den autonomen mensch in het centrum plaatst, gewezen. Zij is immers van de idee der zelfverlossing vervuld, en stelt zich daarom tegenover het Evangelie. Deze predikant is de eenigste niet, die zoo oordeelt. Velen gaan de oogen open.

Dr Frey beschrijft in zijn boek „Der Kampf der Evangelischen Kirche" duidelijk het proces, dat, door het idealisme en de mystiek, de „dragers van het nieuwe geloof aan den mensch en daarmee de eigenlijke dragers van het verzet tegen het Evangelie van Jezus Christus", gevoed, tenslotte de „Mythe" voortbracht. Ook in ons land beseft men steeds klaarder den invloed van het niet-schriftuurlijke denken.³⁾ Hier geldt inderdaad het woord, dat de Fransche predikant Brémont in ander verband gebruikt: „Geen redding is mogelijk, tenzij de mensch op de „wegen des heils", welke hijzelf gekozen heeft, terugwandelt tot het beginpunt toe; eerst dan zal hij den weg, welke het Evangelie wijst, weer kunnen zien en inslaan.

Rosenberg wil echter van dien terugkeer niets weten, maar volhardt met grimmige vastberadenheid. De menschen, die hem niet willen volgen en op grond van Gods Woord waarschuwen, dat het volk zich van de groote figuren uit het Duitsche cultuurleven zal afwenden, vervloekt hij. Hij beschouwt zulke lieden gevaarlijker dan de andere vijanden van het Duitsche Rijk.

Om dat aan te toonen vergelijkt Rosenberg hen met de „Entente" uit den tijd van den wereldoorlog en daarna. Dat doet hij op zeer geraffineerde wijze; de bedoeling is duidelijk: het volk moet zoo doordrongen worden met de gedachte, dat het optreden van de „Belijdenisbeweging" de fundamente van zijn bestaan ondermijnt, dat het om afweermaatregelen zal roepen.

De Entente, redeneert de schrijver van de „Mythe", voerde gedurende den wereldoorlog haar propaganda tegen Duitschland vooral met behulp van de leugen, dat dit land alléén schuld aan den oorlog had. Men speculeerde daarmee op het „bekende gevoel voor zakelijk inzicht en gerechtigheid" der Duitschers zelf. Kon, zoo werd volgens Rosenberg gereedeneerd, een groot gedeelte van het Duitsche volk overtuigd worden, dat de regering van het Rijk en daarmee echter ook het volk zelf, schuldig aan het uitbreken van den wereldoorlog was, dan zou het aldus gewekte gevoel, dat men onrecht bedreven had, de krachten van het verzet verlammen. De „objectieve Duitschers" zouden niet meer de overtuiging hebben, dat zij voor een rechtvaardige zaak stredden, en de voorwaarden voor „het herstel van het gedane onrecht (de reparatie)", waren gegeven. Men verdedigt nu eenmaal, voegt Rosenberg eraan toe, een zaak slechts dan met allen hartstocht, wanneer de overtuiging leeft, dat haar verdediging het brengen van offers verdient. En zoo stredden, gaat hij voort, niet alleen landsverraders tegen de Rijksregering van 1914, maar men had ook aan miljoenen onschuldige Duitschers een geloof ontroofd, zoo, dat zij de prooi van de landsverraders werden.

„En nu moeten allen vooral inzien", besluit Rosenberg, dat de wijze, „waarop de „belijdende" dominees de grootsten van het Duitsche volk verachtelijk maken, veel erger en gevaarlijker is dan de leugen der Entente over de schuld aan den oorlog. Deze had temidden van den wereldkrijg als vij-

and van het Duitsche volk één bepaalde politieke leiding belasterd, in het ergste geval geprobeerd, om één generatie met schuld te beladen. De Homanns en zijn geestverwanten bezoedelen echter de schoonste substantie van het Duitsche leven en karakter, welke zich sedert eeuwen in de grootsten der natie gesymboliseerd heeft, als zoodanig. Zou het hun werkelijk gelukken om aan het Duitsche volk de overtuiging bij te brengen, dat zijn genieën en hun streven niet anders waren dan „voordurende zonde", dan zou niet alleen het geloof aan de daden van een bepaald geslacht geschokt zijn, maar het geloof aan de waarde der Duitsche scheppende krachten zelf. Daarmede zou echter niet alleen het groote verleden als werk van den duivel verworpen, maar ook iedere hooge vlucht in een groote toekomst verlamd worden. En dat is blijkbaar de bedoeling dezer heeren! Wij zullen niet meer aan vrije eigen waarde gelooven, wij zullen niet meer onze grootsten mogen vereeren, maar zelf op ons het Kains-teeken van de ons-altijd-aanklevende-zonde drukken; het heerlijkste van ons bestaan als zonde voelen. Dat zou dan de geestelijke toestand zijn, die ons rijp zou maken voor de „openbaring" van Abraham en Izak, van Zephania, Habakuk en Jeremia, om „boetvaardig" de wraakpsalmen uit den mond van de hof- en dompredikanten over ons heen te laten gaan."

Wij geven deze gedachten weer om de positie der kerk in Duitschland duidelijk te maken, niet ze te uitvoerig te bespreken, hoewel het conflict, dat Rosenberg hier zeer plastisch en tendentius beschrijft, voor dezen tijd van de grootste betekenis is. De Kerk, die den moed heeft om de zonde in het leven van het volk te erkennen en te veroordeelen, die geen valsche syntheses aanvaarden wil, maar de eischen van het Evangelie scherp op den voorgrond plaatst en tot een ieder de vermaning richt, om zich daaraan te toetsen, moet de machten, welke de samenleving wil gronden op de daden der grooten, dus op die van menschen, wel tegenover zich krijgen. De dienst van God vereenigt zich niet met den cultus van den mensch.

Die waarheid erkent een ander predikant van de „Belijdenisbeweging" met de woorden, dat het geloof, hetwelk zonde en genade, minderwaardigheid van den mensch en het plaatsvervangend lijden en sterven van het Lam Gods tot inhoud heeft, niet met het zelfgevoel van den ongebroken mensch, die aan de deugden en de goddelijkheid van zijn bloed geloof, in overeenstemming te brengen is.⁴⁾ Deze strijder verhaalt verder van een ambtsbroeder, die zich erop beriep, dat hij nog ongestoord het Evangelie verkondigen kon, en zich hoorde toevoegen: „Wanneer gij ongestoord het Evangelie verkondigen kunt, predikt gij het Evangelie niet... Wee de kerk, wanneer de goede, edele, natuurlijke mensch haar boodschap niet meer als een aanval op zijn gansche wezen voelt."

Rosenberg noemt deze woorden een „wereld-record van zelfbespuwing", leest daarin een „zedelijke vernedering" van kolossale afmetingen, een verschrikkelijke poging om in het Duitsche volk een „leger van gebroken existenties" te verzamelen, en dan aan hen de „hooggeprezen genade" te verkondigen. Die, voegt hij er hoonend aan toe, natuurlijk alleen door middel van de priesters geschonken kan worden.

Die schriftuurlijke prediking van den eisch, dat de „oprechte mensch" zijn onoprechtheid, de „edele" zijn nederigheid bekent, is volgens hem — en Rosenberg heeft hier gelijk — een aanval op de nationaal-socialistische wereldbeschouwing, welke „zonder enig voorbehoud op de achtung van den Duitschen mensch voor zichzelf berust, op de overtuiging, dat het Duitsche volk niet in zonde geboren is, maar een overerfelijke edele natuur bezit". „Hadden wij", voegt Rosenberg aan deze woorden toe, „deze overtuiging niet gehad, zou dat geloof van den Führer af tot den kleinsten S.A.-man toe, niet levend leven betekend hebben, dan hadden wij nooit het Marxisme tegen den grond kunnen slaan."

Dat geloof in de erfzonde, met zijn consequenties ten aanzien van de verklaring van het ontstaan der volkeren en rassen, is naar het oordeel van den „eersten opvoeder der nationaal-socialistische partij", even gevaarlijk als de prediking van den rassenschaos door het bolsjewisme. Neen, „nog gevaarlijker, omdat deze leer de wortels van het menschelijk zijn zelf aantasten wil, dat betekent: de hoop op genezing principiël buitensluit. Het bolsjewisme staat in het teken eener beweging, welke zich openlijk vijandig tegenover het volk stelt... de leeringen der menschen, die op het gebied der religie mijlenver teruggewandeld zijn, en zoogenaamd de belijdenis handhaven, willen echter, behalve dat zij de oerbron van alle scheppende krachten vergifigen, ons ook nog van de hooge waarden, welke in den tegenwoordigen tijd werken, berooven."

En dat kan de Staat niet dulden!

Volgelingen van Rome, de „internationale macht", welke vijandig tegenover Duitschland staat, zijn „geldwezen door deviezensmokkelarij begunstigt en zijn volkskracht ondermijnt", verraders van Luther, den Duitscher, erger vijanden dan de Entente in haar felsten tijd, gevaarlijker vijanden dan de bolsjewisten, wegbereiders voor het Joodsche vergif, ziedaar de namen en kwaliteiten, welke Rosenberg en de zijnen aan de „Belijdenisbeweging" toekent. Het voornaamste kwaad van deze menschen is, dat zij in de prediking en in hun gansche leven getuigen van zonde en genade, van verderf en verlossing.

Rosenberg noemt die verkondiging de „leer der minderwaardigheid", en zegt, dat zij elke „hoop op genezing principiël buitensluit". Hij spreekt valsche oordeelen uit: Gods genade verheft den mensch, herstelt hem en geeft hem kracht om zijn roeping te vervullen, waar hij ook geplaatst is.

Naar dat antwoord wil de schrijver van de „Mythe" echter geen oogenblik luisteren; dat getuigt de wijze, waarop hij zijn tegenstanders als Küneth, Homann en vele anderen weer aanvalt. De strijd gaat tegen God, tegen het Woord, dat de Kerk verkondigt. Die strijd neemt steeds scherper vormen aan. Menschen als Rosenberg, voor wien de machtstoename van een volk het belangrijkste doel is, en die alles aan die zoogenaamde verheffing ondergeschikt maken, willen dien strijd tot het uiterste voeren.

Wij willen ons nog eenmaal met het geschrift, waarin de oorlogsverklaring en een deel der tactiek neergelegd is, bezighouden.

A.

B. t. B.

Een vertaling.

A. Brausewetter: De strijd om het leven. — H. A. van Bottenburg N.V., Amsterdam.

Vertaalde boeken hebben dikwijls iets, waar wij Hollanders aan moeten wennen. Menschen uit het buitenland hebben andere behoeften, neigingen, gevoelens dan wij. Wel is er veel overeenkomst, omdat we allen menschen zijn, maar in bijzonderheden komt het verschil steeds uit. De geestelijke ligging is bijvoorbeeld meestal geheel anders.

In het boek van Dr Brausewetter, predikant in Dantzig, komt dat weer sterk uit. Het gaat daarin over een dokter, met een soort zesde zintuig, die in de oogen der zieken kan lezen of ze beter worden, dan niet, omdat hij den dood kan zien, die soms wordt gelijkgesteld met een demonische macht.

Daar hij gevoelt dat hij niet toe mag geven aan dit gevoel, of gezicht, dat hij van zijn vader geërfd heeft, wil hij er zich tegen gaan verzetten. In het boek wordt nu de wending beschreven. Hij wordt geroepen bij een meisje dat plotseling ziek werd. In haar oogen zag hij, dat hulp niet meer kon baten. Bovendien ziet hij even later den dood bij het bed komen, zoo duidelijk, dat hij met hem gaat spreken en zegt dat hij zich zal verzetten. Zijn vaste voornemen niet voor den dood te zullen opzij gaan heeft tot gevolg, dat de dood weggaat en het patiëntje behouden is. Zoo leert de dokter, dat de wil van den mensch, en het geloof daarin, sterker zijn dan demonische machten, dus ook dan de dood. Daardoor gesterkt kan hij zijn werk met idealisme gaan verrichten.

Voor ons is, afgezien van het onchristelijke van deze beschouwing, zulk een strijd met zichtbare booze machten lamelijk onaannemelijk.

De jonge dokter — een idealist, dus nogal onpractisch volgens het gewone recept, heeft van zijn vader meer geërfd, en wel, een afschrik voor rijke dames. Zijn vader is door een adellijke dame, met wie hij gelukkig getrouwd was, schandelijk verlaten in den moeilijksten tijd van zijn leven, zoodat hij zijn zoon ernstig waarschuwde voor liefde boven zijn stand.

Evenwel wordt de dokter verliefd op een aanzienlijk, rijk meisje, zuster van het patiëntje, wier leven hij op den dood had veroverd. Het meisje, dat zelfs een goede partij tegen den zin der ouders laat schieten, om den zonderlingen dokter te trouwen, belooft hem nooit te zullen verlaten. Zij neemt hem zelfs, ondanks wat zij van het verleden van zijn vader hoorde.

Het aanvankelijk gelukkige huwelijk blijkt elementen te bevatten, die het ongelukkig zullen maken. De materialistische vrouw begrijpt haar idealistischen man niet. Haar rekeningen doen de armen schrikken. Erger is nog, dat zij na de geboorte van een dochtertje, zich geheel aan deze wijdt en haar man veronachtzaamt. Nu begint een tweede strijd voor den dokter: de strijd om zijn eigen leven. Hij moet trachten zijn idealisme te verdedigen tegen de geldzucht van zijn vrouw, die hem van het dorp naar de groote stad weet te brengen. Hij geeft in veel toe, omdat de inzet is, de opvoeding en het geluk van zijn kind. Daarvoor heeft de vader over jarenlange scheldingen van zijn gezin, om zich tot specialist te bekwamen. Dan komt zijn uiterlijke glorieftijd als dokter.

Ieder wil tegen wie Vrouw en vader.

Maar c
Het bli
afschrik
bovendie
deur als
om wie h
in een h
overwin
zal dwing
want in
het verle
vangelis
diplom
verder

De doc
op wien
de partij
keert zie
misdadig
meer, me
missen.

Hier ke
punt van
van zijn
van vrou
gens een
zegensrijke
lezer niet
zelfs in h
tegen een
jaren na
daad was
leven he
gewone l
dan is he
ven. Imm
mogelijk

De doc
blijven v
gehad. De
man, vol
tijk, en o
den in de
had opge
is in het
verleenen

De dok
tiënten, e
roep. Me
het leven
van haar
van haar
een valse
kwelden
dochter c
nu saam

In deze
dokter, d
op den d
neer hij
eenzaam
redding.
het oude
zocht, pa
ze, wat d
eischt. O
liefdeloos
op tijd o
haar tro
ziet een
huis en l
als ze z
geluk ge

Ik besp
te laten
boek, all
Het Chris
vooral b
menschen
strijd teg
den dokt
wilskrach
tegen bo
grootte lie
de krach
afloep, w
teruggew
zeer onge
ging. We
winning i
van vrou
veel lijde
jaren gel
en met z
dat wij o
kleindoch
schen w
scheiden

zaken zw
Ziet me
geheel de
men hier
echt chri
king is h
verhaal.

Gr.

2) Rosenberg „citeert" hier „Homann" pag. 10. Daar staat echter dat de „geschiedenis van Jozef, een der heerlijkste denkteekenen... is. Elke zin voor het verstaan der heilsgeschiedenis, welke niet de personen verheerlijkt, maar God's werk, ontbreekt natuurlijk bij Rosenberg. Ook verzuimt hij aan zijn lezers mede te deelen, dat God David en anderen voor hun zonden zwaar gestraft heeft.

3) We denken daarbij niet in de laatste plaats aan de studies over de „immanentie-filosofie".

4) In zijn „Explication du monde ouvrier".

5) Peter Bockemühl „Mythus oder Evangelium", pag. 11 en 19 (Rosenberg haalt deze woorden ook aan).